

POZNEJME UKRAJINU
SBÍRKA INFORMAČNÍCH A ČASOVÝCH
POJEDNÁNÍ O UKRAJINSKÉ OTÁZCE.

DR. Š. SMAL-STOČKYJ:

VYHLÍDKY
PRAVÉ VZÁJEMNOSTI
ČESKOSLOVENSKA
A UKRAJINY

ČESKÁ SERIE

Z Á Ř Í
1 9 1 9

KYJIV-PRAHA

Číslo 12.-13.

Cena 2 K.

NÁKLADEM UKRAJINSKÉHO VYDAVATELSKÉHO
DRUŽSTVA „ČAS“, KYJIV-PRAHA. TISKEM LIDOVÉ
KNIHTISKÁRNÝ J. SKALÁK A SPOL. PRAHA II.,
HYBERNSKÁ 7.

Ve sbírce „POZNEJME UKRAJINU“ dosud vyšly
tyto svazečky:

- Č. 1. *Dr. J. Dnistrianskýj*: Ukrajinci Čechům.
Č. 2. *Dr. Š. Smal-Stočkyj*: Lvov, srdce západní Ukrajiny.
Č. 3. *Jar. Nečas*: Upřímné slovo o stycích česko-ukrajinských.
Č. 4.-5. *H. Boczkowski*: Z dějin Ukrajiny a ukrajinského obrození.
Č. 6.-7. *Dr. Korduba*: Bukovina.
 O. Gozdawa: Uherská Ukrajina.
Č. 8. *Dr. J. Máchal*: Taras Ševčenko.
Č. 9. *D. Dorošenko*: Mezinárodní orientace Ukrajinců za války
 a revoluce.
Č. 10.-11. *M. Hruševskýj*: Rusko a Ukrajina.
Č. 12.-13. *Dr. Š. Smal-Stočkyj*: Vyhledky pravé vzájemnosti
 Československa a Ukrajiny.

Další svazečky se připravují.

U P O Z O R N Ě N Í.

V K O M I S I M Á:

E X P E D I C E B. H A V L Í Č K A

P R A H A II.,

V O D I Č K O V A U L I C E Č. 32.

C E N A 1 K

V Č E T N Ě D R A H O T N Í P Ř I R Á Ž K Y.

POZNEJME UKRAJINU

SBÍRKA INFORMAČNÍCH A ČASOVÝCH
POJEDNÁNÍ O UKRAJINSKÉ OTÁZCE.

DR. Š. SMAL-STOČKYJ:

VYHLÍDKY PRAVÉ VZÁJEMNOSTI ČESKOSLOVENSKA A UKRAJINY

ČESKÁ SERIE

Číslo 12.-13.

Z Á Ř Í
1 9 1 9

KYJIV-PRAHA

Cena 2 K.

NÁKLADEM UKRAJINSKÉHO VYDAVATELSKÉHO
DRUŽSTVA „ČAS“, KYJIV-PRAHA. TISKEM LIDOVÉ
KNIHTISKÁRNY J. SKALÁK A SPOL. PRAHA II.,
HYBERNSKÁ 7.

p. 16 102

SLOVANSKÁ KNIHOVNA

3186036442

N 12776

361461

1. Důležitost dobrých sousedských vztahů a nejpevnější jejich základy.

Válka se končí. Veškeré její děsné hrůzy, jež skorem pět let tesklivou úzkostí hnětly a trápily lidstvo celého světa, pomalu se rozplývají. Zármutek a hoře se tiší. Počíná se rozbřeskovati. Co nevidět vzejde slunéčko svatého míru a snad i pravdy na zemi.

Před našima očima leží v rozvalinách někdejší mohutné státy. Rusko i Německo brodí se ještě v krvi, ba svíjí se téměř velkými bolestmi vnitřních křečí. Turecko skonává a po Rakousko-Uhersku není ani sledu.

Z těch rozvalin vynořují se nové státy. Národy dosud podrobené pozvedají své hlavy, dosahují svých práv, vítají volnost a svobodu, chystají se a snaží zbudovati svou rodnou, vlastní državu.

Už se nastiňuje nová mapa Evropy, na níž míti budou místo nové státy: československý, polský, jugoslovanský a zcela jistě také i ukrajinský. Hranice těchto států nejsou dosud ještě přesně určeny. Jakmile však Wilsonovy idey ve světě zvítězí a uskuteční se, nebo řekneme-li slovy našeho národního veleducha Ševčenka, jakmile jsme se dočkali opravdu »Washingtona s novým a spravedlivým zákonem«, tož můžeme už nyní najisto tvrditi, že ukrajinská národní republika hraničiti bude s československou a obě pak budou sousediti na čáře asi 150—200 km.

Pro oba tyto státy nastává tedy čas, nejen uspořádání svých vnitřních záležitostí, nýbrž i navázání sousedských styků. Neboť každý stát stojí a se rozvíjí nejenom svou vnitřní živou

silou, nýbrž i dobře a řádně navázanými vztahy k sousedním státům.

Každý upřímný vlastenec, tím více pak kormidelníci obou států musí se už nyní rozmýšleti nade všemi perspektivami svého sousedského soužití.

Abychom pronikli do hlubin té věci i sobě samým dali odpověď na tuto velmi vážnou otázku, jak nám Ukrajincům bude s Čechoslováky a naopak Čechům s námi, musíme především prozkoumati psychický podklad pro náš společný život sousedský a naši vzájemnost. Byť i materiální výhody i užitky hrály v každém soužití velkou úlohu, přece jen duševní nálada, sympatie nebo antipatie, soulad a pod. tvoří a budou vždy tvořiti u lidí, jakož i u jejich souborů mezi národy a jejich státy základy nejpevnější ve všech vzájemných stycích.

2. Příznivý psychický podklad na straně ukrajinské.

V duševním stavu Ukrajinců nevšímáme si naproti tomu žádných překážek ani závad. U Ukrajinců nejen není žádných předsudků k československému národu, ba naopak jsou některé sympatie, jež se projevovaly v různých časech a rozličným způsobem. Nebudeme však sahati daleko.

V době národního obrození Ukrajinci brali si Čechy za vzor. Už patriarcha slavistiky Dobrovský byl dobře známý, zvláště haličským Ukrajincům, daleko více samozřejmě Šafařík a Kollár. Ti měli už velký vliv na naše obrození, což vidíme třeba i ze slov Tarasa Ševčenka v jeho »Poslání«:

»I Kollara čytajete z usijeji syly
I Šafaryka i Hanĭku, i v slavjanofily
Tak i preteš, i vsi movy
Slovjanškoho ludu, vsi znajete —«

(I Kollára čtete vší silou a Šafaříka a Hanku, a mezi slavofily přímo se tlačíte, a všechny jazyky slovanského lidu — všechny znáte —)...

Vidíme to také z toho, že byl to právě ukrajinský učenec Boďanškyj, jenž přeložil Šafaříkovy »Slovanské starožitnosti« a »Slovanský národopis« do ruštiny a že na charkovské universitě přednášky Srezněvského oplývaly všelikými citáty z Kollárovy »Slávy dcery«.

I naši první haličští zvěstovatelé obrození ukrajinského národa Markijan Šaškevyč, Jakub Holovačkyj a Ivan Vahylevyč téměř přímo vyrostli v ovzduší těch nových ideí slovanského obrození, které zavívaly tehdy z Čech a Slovenska do celého Slovanstva.

V dobré a vděčné paměti zůstávají u nás čeští vůdcové z r. 1848 a 1849 Havlíček-Borovský a obzvláště Frant. Palacký a dr. Frant. L. Rieger, kteří na kroměřížském sněmu uznali Ukrajince netoliko samostatným slovanským národem, ba vzali je v bratrskou ochranu před chamtivostí Poláků.

Ba i později, po bitvě u Hradce Králové (r. 1866) a po slovan-ském sjezdu v Moskvě (r. 1867), když někdejší slovanofilstvo přerodilo se v rusofilství a naše cesty pak rozešly se proto, že u Čechů opanoval rusofilský duch, sloučený, úplně přirozeně, s popíráním samostatnosti ukrajinského národa, kdy my — takový osud postihl též Bělorusy — na podstatě nové theorie slovanofilství — zůstali jsme takřka vyloučení z rodiny Slovanů a vydáni na pospas »bratrům« Rusům a Polákům, my přes to nepočali jsme se i tehdy nepřáteliti s Čechy, ba co nejvíce jsme se učili u nich, bylo, jak vlastními silami dobývati lepšího údělu ukrajinskému národu. Všecky ty naše Národní domy, celá organisace Sokolů a Sičí, ano i forma organisace politických stran, naše Ridna Škola (Matice Školská), naše snahy o stavbu národního divadla a pod., všechno to povstávalo u nás — zvláště v haličské Ukrajině — výslovně po pří-

kladu Čechů. Naše srdce se pak vždy vinulo k bratrům Slovanům, k Čechům — třeba i někdy jsme byli odrazováni — abychom alespoň s jedním slovanským národem, s nímž nás v dávném Rakousku trochu blíže svedl osud dohromady, žili přátelským bratrským životem.

V těžkém boji naší akademické mládeže se slovanskými »bratry« Poláky za ukrajinskou universitu utíká se tato mládež někam jinam a to do Prahy. I musí se říci, že v Praze se jí dostalo přízně a upřímné péče — obzvláště od nynějšího presidenta československé republiky, tehdejšího profesora university **M a s a r y k a**.

Když jsme se snažili povznéstí své zemědělství, znovu tedy ukrajinské sedláky z Haliče vysílá »Silskyj hospodar«, a z Ukrajiny vysílají ukrajinská zemstva do učení k českým sedlákům, kteří je mile a příznivě přijímají (ovšem majíce je omylem za Rusy), což jsme si zachovali ve vděčné paměti. Ukrajinská zemstva povolávají kromě toho české učitele zemědělství a praktické agronomy na Ukrajinu, k sobě do služby.

K Čechům, žijícím mezi námi v našem kraji, buď v Haliči, buď na Bukovině, ano i na Ukrajině, pokud se nepostavili výslovně na stranu našich protivníků — a to, musíme podle pravdy říci, mnohdy bývalo — choval se ukrajinský národ celkem a vždy velice přichylně, mezi Ukrajinci a jednotlivými Čechy pak byly u nás velmi pěkné a přátelské styky. Připomínám jen **Ř e h o ř e**, který, žije mezi námi v Haliči, jevil veliký zájem pro ukrajinský národní život, domácí průmysl a národní umění a při tom nalézal vydatnou podporu v našem badateli huculštiny **Š u c h e v y č o v i**, takže mohl přinést bohaté a cenné sbírky své Českému museu v Praze. Všichni jsme si ho převelice vážili a v dobrém jeho díle všemožně podporovali.

Také z české literatury snažili se naši nejlepší spisovatelé jako **F r a n k o** přeložiti různá díla do své mateřštiny. Jen námátkou uvádíme **H a v l í č k o v y** »Tyrolské elegie«, **Z e y e**

ř o v y »Legendy«, pak z výboru básní S v. Č e c h a a J a ř. V r c h l i c k é h o; českou antologii básnickou vydala »Vydav-
nyča spilka«. Na počest jubilea M a c h a r o v a přeložil Ost.
L u c k y j některé z jeho vynikajících básní. Z vědecké litera-
tury jsou v našem jazyku velmi známy M a s a r y k o v y
»Ideály humanity«.

Na druhé straně můžeme směle říci, že ukrajinští učenci H o r-
b a č e v s k ý a P u l u j, jimž připadl úkol býti universitními
profesory v Praze, nejenom Čechům vody v ničem nezkalili,
nýbrž se přičinili svými solidními pracemi, obzvláště Horba-
čevský, rozšířiti světový význam české vědy.

Ale nejlépe můžeme to viděti tam, kde části obou národů,
uherští Ukrajinci a haličští Lemkové, od věků sousedí se Slo-
váky. Nikdo nikdá neslyšel o nějakém nepřátelství mezi nimi.
Naopak musíme dle pravdy potvrditi, že slučují je spolu nej-
družnější, nejupřímnější sympatie. Tyto jdou tak daleko, že uher-
ští Ukrajinci, všeobecně a falešně u Čechů za Rusy považovaní,
nyní v Americe žijící, a také haličští Lemkové, byť jenom
z části a jen proto, že národní sebevědomí se u nich ještě neroz-
vilo, projevíli presidentovi Masarykovi, když se zdržoval v
Americe, svou vůli, aby za jistých podmínek byli nyní připo-
jeni k československému státu. Tímto činem chtěli by se ovšem
jen zachrániti od dobře známého jim maďarského jha a před
novým jhem rumunským. Ty sousedské sympatie přenesly se
u nás na celek ukrajinského národa a výrazem toho budiž
knížka V a s y l a D o m a n y c k é h o, v Ukrajině oblíbeného a
věhlasného spisovatele, sepsaná se vřelou láskou (a vydaná ná-
kladem kyjevské »Prosvity«, 1910, pod názvem »Slováci«)
o Slovácích, jejich kraji, jejich kulturních snahách a vymože-
nostech, kterou tento dobrý syn velké Ukrajiny — zamilovav
se přímo za svého pobytu na Slovensku do velmi příbuzného
nám rázu tohoto národa i do krásy jeho kraje — věnoval velké-
mu slovenskému průkopníkovi H u r b a n o v i - V a j a n s k é-
m u. Tento skutek dobrého a přátelského soužití na mezích, kde

se oba národy od věků spolu stýkají, má nesporně velkou důležitost mezi oběma státy.

Též na areně politické, třeba bych i nerad o politice hovořil, zladily se v posledních dobách, zvláště, když předsedou ukrajinského parlamentního klubu v bývalém vídeňském sněmu stal se dr. Evžen Petruševyč, a v českém svazu Staněk, velmi milé, upřímné a důvěrné styky. Kromě toho byly také mezi jednotlivými ukrajinskými a českými poslanci přátelské vztahy osobní.

Zmíniti se ještě je třeba, že i kyjevští vůdcové ukrajinského národa, jako Hruševskýj, Petlura, Vynnyčenko a j., už za dnů revoluce měli příležitost domluvití se otevřeně a upřímně s Masarykem a jinými vynikajícími Čechy, dříve tenkrát v Kyjevě a dorozuměti se s nimi.

Posléze musíme zaznamenati i tento vážný skutek, že západní ukrajinská národní republika, jež povstala na troskách Rakouska — a po jejím spojení s kyjevskou Ukrajinou — i velká Ukrajina, z vlastního popudu vyslaly do Prahy své zástupce a i celou missi, aby s československým státem navázali přímé a pravidelné styky a že mezi členy misse na vynikajícím místě se nalézá i jeden volynský Čech. Toto všechno svědčí nesporně, že na straně ukrajinské psychický podklad pro sbližení obou národů byl by tedy velmi příznivý.

3. Příhodná nálada na straně Čechů.

Pohlédneme nyní, pokud na straně Čechů byla by příhodná nálada navázati těsnější styky s Ukrajinci.

Tu musíme vycházeti z toho faktu, při poznání české duše nesporně rozhodujícího, že první podnět ku sbratření všech Slovanů vyšel od Čechoslováků. Dobrovský svou slavnou gramatikou staroslovanského jazyka (*Institutiones linguae slavicae veteris dialecti*), v níž po prvé vysvětlil před světem po-

spolitost a těsné příbuzenství slovanských jazyků, a Šafařík svými velkými, nadšenými spisy o společné »praotčizně« Slovanů, o jejich nejdávnějších starožitnostech od časů, kdy všichni Slované byli ještě jeden národ, až do časů, když rozesedše se z praotčiny a zaujavše široké — ještě širší než nyní — území, utvořili své soukromé státní svazky a vystoupili ve světě jako soukromé národní individuality, posléze pak svým přesným vypočítáváním a popsáním všech současných slovanských národů, vyvolali nejen mezi Čechy, nýbrž i mezi všemi Slovany neobyčejně velký a hluboký dojem, podepřeli silně nejen obrození jednotlivých porobených slovanských národů, anobrž vzbudili nové myšlenky o slovanské vzájemnosti. Těmto ideálům dal skvělý výraz znovu pak Čech Kollár, znovu také Čech Čelakovský provedl je v praxi tím, že ve svém díle »Slovanské národní písně« dal světu slyšet divukrásný prstonárodní hlas všech slovanských kmenů v plné, pěkné harmonii.

Všichni tito první duševní vůdcové československého národa pláli čistou láskou a horlivostí ke všemu Slovanstvu, avšak nejvíce k porobeným slovanským národům. Také k ukrajinskému národu chovali se rovněž s velkými sympatiemi.* Jen u jednoho jejich současníka, Hanky, rozvily se sympatie k Slovanstvu převážně v jednom směru, až vyrostly v »rusomanii«, Čelakovskému a Šafaříkovi »povážlivou a nemilou«.

Co jsme zde řekli o prvních představitelích ideového a kulturního slavofilství, totéž můžeme prohlásiti o prvních vůdcích politického panslavismu, Pala-

* Vidíme to též u pozdějších českých spisovatelů Zapa, Rittersberga a Dundra, jejichž činnosti a blahodárnému působení věnoval prof. Jíří Horák velice pěkné, s neobyčejnou pílí a důkladností sepsané pojednání v Národopisném Věstníku československém, roč. X., str. 101—156, pod záhlavím »Tři čeští spisovatelé v Haliči«, které jistě zasluhuje, obzvláště v nynější době, větší pozornosti.

✓ ckém, Havlíčku a Riegrovi. Neboť nejen že uznávali politickou samostatnost ukrajinského národa, nýbrž brali nás všude ve svou bratrskou ochranu, jmenovitě proti Polákům, popírajícím docela naši existenci. Tu právě velmi cenné jsou spisy Havlíčka-Borovského, ukazující, že on rozuměl panslavi-smu jako »spojení bratrskému národů slovanských k zahá-jení své osobní národnosti a samostatnosti«, neboť prý »spíše je naděje na bratrství, když každý může říci: já pán, ty pán.« Těmito svými zásadami stál on na jedné čáře s Cyrillo-Methodějským bratrstvím v Kyjevě. Onť radil Čechům, aby se ve svém vlastním zájmu »učili prakticky nářečí jihoslo-vanskému a rusínskému« (ukrajinskému). Bolí ho srdce, že cárice Kateřina »z ukrajinských kozáků, kteří až po tu dobu volní lidé byli, rabů nadělala a pánům je do chlapství darovala neb zaprodala«, jemu »mráz jde po těle«, když o svátku pravo-slavnosti slyší v cerkvi Kremlu v Moskvě hlásat zatracení Mazepovi...

Palacký zase ještě r. 1864 při nastalém sporu o polské otázky v české veřejnosti za povstání polského, když »sama nestran-nost při tom sporu jest (byla tehdejšími entusiastům) ohavností před bohem i před lidmi; kdokoli není hned ochoten zastávat a chváliti ve všem všude »posvátné snahy Poláků«, toho ne-mine hněv jejich, a to nejmenší, co ho potká, jsou nadávky zpá-tečníka, absolutisty, carofila i velebitele ruského tyranství« — projevuje své zdravé a zásadové názory: »Mně však zdálo se od prvopočátku a zdá se posavad, že svoboda není a nebyla jediný a poslední cíl nynějšího boje polského, nýbrž že ona chce býti spolu-prostředkem k cíli jinému a dalšímu, ležícímu již za hranicí práva, jenž jest panování, zejména v t. ř. »zabra-ných«, původně ruských zemích, Volyni, Podolí a Ukrajině; kde pak jest panování s jedné, tam musí býti sloužení s druhé strany, a to obě vylučuje svo-bodu.« — Jako důkaz pro to podává fakt, »že když vlastenec

polský nad jiné osvícený markr. Wielopolski chtěl vzdáti se nároku na kraje zabrané a obmeziti patriotické péče své na autonomii vlasti ve hranicích jejích užších, totiž pokud sahá jazyk a původní stát polský, prohlášen jest ryčně za zrádce národu a nebyl ani na chvíli bezpečen před úkladnými vrahy.«

Po r. 1866, t. j. po bitvě u Hradce Králové, kde Prušáci porazili Rakušany a následkem toho rozpadla se dávná rakouská říše na dvě části (stala se Rakousko-Uherskem), z kterých v Uhrách vydány byly všechny národy, s částečnou výjimkou Chorvatů, Maďarům na pospas a v rakouské části tu samu úlohu měli hrát Němci proti Čechům a Jihoslovanům, a Poláci proti Ukrajincům v Haliči, Češi, kterým tímto zákeřným vyrovnáním Habsburků a Němců s Maďary stala se skutečně veliká křivda, odvracejí se od ideového a přicházejí do více praktického slavofilství. Jedou totiž r. 1867 do Moskvy. Od té doby stávají se u nás představiteli a podporou takového panslavismu, jenž z původní české idey slovanské vzájemnosti přerodil se v hlavách Chomjakových, Aksakových a j. v panrusismus, který nejen vylučoval bratrskou rovnost mezi slovanskými národy, nýbrž výslovně žádal uznání panování »staršího« bratra nebo strýce nad takřka »menšími« bratry. Čechům to nevadilo, nás pak tuze bolelo, neboť nás Ukrajince to skropilo. Tehda nastávají časy, ve kterých plnými ústy prohlašovaná slovanská vzájemnost má pro Ukrajince velmi trpký význam.

Tudíž je patrné, že od té doby v chování Čechů k Ukrajincům stala se značná změna.

Zápasy Ukrajinců, národa více než 35milionového, neříkám za svou politickou samostatnost nebo aspoň jakousi autonomii, ale za životní práva své národnosti, jako za vyučování ve školách národních v národním ukrajinském jazyku v Rusku, zač trpěli naši nejvzácnější lidé v ruských žalářích, ve vyhnanství nebo v cizině — jako uprchlíci z rodného kraje před ukrutným osudem, považovali moderní čeští slavofilové za separatismus, za zradu svaté slovanské věci. Už se ani jednou nepovznáší je-

jih hlas na ochranu bratrského slovanského národa jako dříve. Už neslyší stížnosti a žaloby haličských Ukrajinců ve vídeňském sněmu na utiskovatele »bratry« Poláky. Na naše snahy o samostatnost dívají se také i Češi jako na německou a rakouskou intriku, opakující mnohdy tento výmysl Poláků a ruských zpátečnických novin, potřebný těmto k ospravedlnění jejich panovačnosti nad Ukrajinci před nezasvěcenými.

Carický ukaz z r. 1876, jímž docela zakázán byl tisk ukrajinských knížek, ba i ukrajinských textů v notách na území ruského carství, nenalezl u Čechů, kolik víme, ani slova lítosti, neřku-li výtky.

Ani po krvavých volbách haličských, když padlo 5 mrtvých a mnoho bylo raněných, neozval se ni jeden český hlas na ochranu bratrského národa slovanského, jemuž tak ukřivděno, anobrž polsko-šlechtickému krvavému vítězství dali Češi dodatečně ještě svou sankci.

Byť i náramně odůvodněna, a r. 1849 v kroměřížském sněmu samým Palackým a Riegrem schválena, byla věčná žádost haličských Ukrajinců o rozdělení provincie Haliče — tohoto nešťastného díla rakouského systému a neblahého výmyslu dynastického a rakouského byrokratismu — na její skutečné, celou minulostí a nyníškem ospravedlněné součásti: na ukrajinské království haličské a vladimírské, jež i ve staré Polsce nikdy nebylo spojené s velkovojevodstvím krakovským, vojvodstvím osvěčimským a zátorským, nýbrž činilo vlastní »vojvodství ruské«, a na onu provincii polskou; tato neúnavná žádost nenalezala v duši českého zastupitelstva v té době žádného ohlasu více.

Když se jednou ukrajinský parlamentní klub ve svém trapném, takřka bezradném postavení usnesl, aby se obrátil k českému klubu o pomoc a podporu, třebaš jen o blahovůli, tož předseda ukrajinského klubu Romančuk i se svými druhy vrátil se z konference s předsedou českého klubu s ničím...

Když pak ve vídeňském sněmu ukázali se dva t. ř. starorusové, t. j. rusofilští poslanci z Haliče, největší protivníci ukrajinské samostatnosti, zvoleni v zarputilém zápase proti ukrajinským kandidátům za pomoci polských hlasů, tu Češi ku převelikému žalu ukrajinského klubu přijali je s otevřenou náručí pod svou záštitu. Je pochopitelné, že se tím postavili Češi přímo nepřátelsky proti Ukrajincům.

To jsou nepochybně příkré a temné obrazy z dějin slovan-
ské vzájemnosti, provozované mnohdy tak hlasitě až divadelně, třebaš pod rouškou neoslavismu, v kterém se konečně i sám český jeho původce velice zklamal. Toto zklamání, takřka protest, vyznívá z jediného pozitivního účinku, jenž zůstal po něm — a to z dobré orientační knihy »Slovanstvo«, a vyjadřuje se tam těmi slovy: »Hlubší ránu zasadil neoslavismu vývoj ruského nacionalismu. Dojista nebude nikoho mezi Slovany, kdo by nevítal radostně a upřímně probuzení národního sebevědomí v Rusku. My Slované přímo toužili po ušlechtilém ruském nacionalismu. Vždyť ruský internacionalism byl nejnebezpečnějším nepřítelem Slovanstva. Slavjanofilství, které se z původního ideálního programu dostalo na scestí hlásáním samoděržaví, pravoslaví a jedné národnosti pro Slovanstvo, dá se přivést na cesty rozumného Slovanství, respektujícího víru a národnost každého národa slovanského... Čím více tedy chtí Rusové uplatnit svůj jazyk a vliv svého duševního života mezi ostatními Slovany, tím rozhodněji a otevřeněji musejí sami státi za svobodný jazykový a národní život všech ostatních slovanských národů, zejména těch, u kterých sami o něm rozhodují. Slovanští národové jsou vyhraněné národní individuality... a nelze tudíž beztrestně hřešiti proti tomu, v čem zvykli si viděti své nejsvětější... I ruský mužik musí nakonec viděti, že jsou ještě jiní cizinci než Němci, a že to jsou blízcí, rodní, krevní bratři... Potom bude

jasno, že nelze utiskovati bratří a že nejsou Slo-
vany, kdož utiskují druhý národ slovanský.»

Velkou zásluhu mají zvláště prof. Bidlo, Kadlec, Má-
chal a Boháč, kteří, ke cti české vědy budiž řečeno, uměli
v tom díle v rozporu s politikou i českým míněním veřejným
o Ukrajincích (třebas jmenují je sem tam ještě Malorusy)
udržeti a zdůrazniti objektivní stanovisko. Zejména jest nám
příjemné čísti ve stati Bidlově věty, připomínající původní
pravou myšlenku o slovanské vzájemnosti: »Slovanstvo může
tíhnouti pouze k takovému Rusku, jež by mělo smysl pro
svobodu a rovnoprávnost všech slovanských
národů. Rusko, opírající se o zásadu, že slovanské řeky
mají zmizeti v ruském moři, o zásadu russifikačního panslavi-
smu, o zásadu, že pouze pravoslaví, toto ustrnulé, zpátečnické
církevnictví, které jen s největší námahou se brání roztržkám
ve vlastním lůně, je známkou pravého slovanství, anebo Rusko,
stojící na zásadě vyvýšenosti živlu velikoruského nad ostatními
Slovany, jimž by udělovalo jen drobty almužny k udržení jejich
existence: takové Rusko nemůže udržeti prvenství ve Slovan-
stvu.« — Tím se nám objasní, že Ukrajinci nebyli zrádci slo-
vanské myšlenky, když se nesúčastnili zasvěcení neoslavismu.

Ještě jasněji se odráží na tomto temném pozadí světlá po-
stava Masarykova, jenž ve svém orgánu »Čas« vždy za-
užímal objektivní, čistě věcné stanovisko k Ukrajincům a přišed
do parlamentu zároveň se svým tehdy jediným strannickým
druhem Drtinou, jevil pro ukrajinské záležitosti vždy plné
pochopení a při všech případech, byť i proti svým rodákům,
svou čirou příchýlnost, což Ukrajincům zůstalo ve vděčné pa-
měti.

Taktéž nezapomenou Ukrajinci nikdy, že Adolf Černý ve
svém »Slovanském Přehledu« nejen se zájmem sle-
doval vývoj věcí ukrajinských, nýbrž i zaujímal k nim přátel-
ské stanovisko.

S vděčností pamatovati budeme také, že prof. Máchal při slavnosti výročí Ševčenkova měl vřelá slova pro velení a ocenění významu našeho národního veleducha.

Uvésti musíme též, že i orgány české sociálně demokratické strany byly rovněž k našim snahám spravedlivy.

S radostným zájmem vítali jsme vycházející překlady děl našich spisovatelů v češtině. Uvádíme zde pro přehled výbor z Ševčenkova »Kobzarja« ve Sborníku světové poesie, »Jana Husa« v časopise »Kalich«; dále Ivana Franka »Boa konstriktor«, »Haličské obrázky«, »Ukradené štěstí« ve Světové knihovně, »K světlu« a »Pohádky«, a kromě toho mnoho povídek v různých časopisech. Pak O. Kobylanské »Maloruské novelly« (Světová knihovna) a jiné povídky v novinách. Potom M. Kočubinského »Z hlubiny duše«, »Fata morgana« nákladem České expedice a M. Jackova »Hořčičné zrno« (Světová knihovna). V Knihovně dobrých autorů jsou Vas. Stefanykovy povídky z »Modré knížky«. Z V. Vynnyčenkových spisů jsou také mnohé novelly v novinách a L. Ukrajinky básně ve Slovanském Přehledu.

Pro bolavou duši Ukrajinců bylo to tedy přímo balsámem, že mezi Čechy nacházejí, když ne v celé společnosti, přece v některých kruzích přátelství a soucit.

Ale nejenom v politice stali se Češi, s těmi chvalnými výjimkami, praktickými. I v národohospodářských věcech kladli ve většině svých životních snah důraz na prospěch a účelnost, což, jak sami přiznávají (viz článek Gustava Záhorského ve večerních »Národních Listech« ze dne 26. února 1919), budilo poněkud nedůvěru ostatních Slovanů.

Z poslední doby musíme však zaznamenati jeden velice potěšitelný zjev. Ing. Jaromír Nečas, prožív delší čas mezi Ukrajinci, zamiloval si tak upřímně ukrajinský národ, že se odhodlal, byť i proti všeobecné náladě české veřejnosti, dáti výraz své přichylnosti k němu ve třech brožurách: 1. Ukrajín-

ská otázka, vydaná vlastním nákladem v Brně 1918. 2. Prosím za jeden slovanský národ, vlastním nákladem v Brně 1918. 3. Upřímné slovo o stycích česko-ukrajinských, nákladem ukrajinského vydavatelského družstva »Čas« v Praze 1919. Ve všech těchto věcně a ladně upravených pojednáních vrženo velmi mnoho světla právě na psychickou stránku obapolných styků (zvláště v třetí brožuře), takže dobře je viděti tu červenou nit, již jsou protkány tyto styky se strany Čechů. Jsou sepsány s tak hlubokým citem, že by měly jím roztáti docela ledy, pokrývající mínění české veřejnosti v jejich vztazích k Ukrajině, jež ledvá-ledvá počaly nyní měknouti dechem východního vánku svobody Ukrajiny.

Majíce to všechno před očima, co a jak se vpravdě událo a přihlížejíce důkladně ke všem zjevům denního života, všem projevům veřejným duše české v novinách, na schůzích, v rozmluvách a pod., mohl by přece někdo a ne bezdůvodně se domnívati, že u Čechů není žádného nebo jen velmi málo příznivého podkladu psychického pro pěkné soužití s Ukrajinou. Řekneme však směle, že by to byl veliký omyl tak mysliti. Tak tragicky věc bráti nesmíme, neboť jest nám s potěšením doznati, že jakmile a pokud Češi si uvědomují skutek, že Ukrajina opravdu jest — a u Čechů je pro všechny skutečné děje a zjevy neobyčejně citlivý smysl, ihned se dá ve veřejném mínění poznati příznivá nám změna.

S druhé strany nedá se zapřít, že přes velikou vesměs praktičnost v české duši zaznívá též hlasitě struna slovanská. Nechť i byla, jak jsme viděli, naladěna nějakou dobu neharmonicky a skorem falešně na rusofilství, ba přímo na panrusismus, zněla vždycky, a všechny »slavismy« vycházely vždy a přímo z české duše. Proto jsme nikdy neztratili víry, že ta silná duše opět ještě zazní svým čarovným, jasným, harmonickým a zvukným akordem, jako to bývalo dříve.

Když pak povstala Ukrajina za ruské revoluce, obecnostvo české, naladěné ode dávna na rusofilskou notu, nevzalo ovšem

toho skutku hned příznivě na vědomí, jako skutku osvobození jednoho slovanského národa z odvěké poroby. Když se Ukrajina v brestlitevském míru stala samostatným státem, sesypaly se na ni takřka kletby za to, že z rukou německých přijala vyznání své samostatnosti. Jak Ukrajina skutečně povstala svými vlastními silami v bojích se Skoropadským a Němci za vedení svých národních bohatýrů V y n n y č e n k a a P e t l u r y, tenkrát už i »Národní Listy« nalezly dosti mnoho příznivých slov, byť i ne pro »Ukrajince«, alespoň pro »Rusíny«. Tento čin je nesporně veliké váhy. Neboť »Národní Listy« měly vůdcovství a udávaly ton v rusofilské náladě české veřejnosti i stavěly se vždy proti Ukrajincům — kromě jednoho případu, když po zavraždění Stolypinově v Kyjevě z té příčiny počala ruskonacionalistická honba na Ukrajince, se zastaly těchto, což tu z vděčnosti uvádíme.

Za povstání Petlurova proti Skoropadskému a dobytí Kyjeva spatřujeme vůbec významný obrat ve veřejném mínění českém, což zříme ve státi věhlasného českého učenice prof. dra H o r á č k a ve »Venkově« ze dne 26. ledna 1919, která přímo ukazuje změnu názorů českých na ukrajinské sousedy. Prof. Horáček, rozbíraje otázku poměru Čechů k jejich sousedům, zastavuje se na konec při Ukrajincích: »Což Ukrajinci? Národ, který pod označením Malorusů pokládali jsme do nedávna za součástku velkého národa ruského, ku kterému se také počítali vždy jich největší duchové literární (Kteří? — Dovolujeme se tázati prof. Horáčka). Ukrajinci, jichž existence se považovala za umělý výrobek protiruské politiky starého Rakouska, a kteří také svými politickými vůdci byli vždy jeho ochotným nástrojem nejen proti Rusku, ale i proti haličským Polákům (Kolik neporozumění tu — dovolujeme si poznamenati). Věru, málo sympatického jest v této ukrajinské minulosti. Ale budiž! Nemáme jistě práva odpírati Ukrajincům uvědomění vlastní samostatné

národnosti ani volnosti sebeurčení. Chtěli-li po rozvratu Ruska založiti vlastní stát a mají-li k tomu státo-
tvornou schopnost, přivítáme je dojista jako bratr-
ské sousedy, s nimiž míti jakýchkoliv sporů
nemáme příčiny.« Nemají na tom viny Ukrajinci, že Češi
od časů Palackého, Riegra a Havlíčka-Borov-
ského, kteří uznávali Ukrajince samostatným národem slovan-
ským a rozhodně odvrhovali výmysly protivníků, jako by Ukra-
jinci byli nějakým »umělým výrobkem protiruské politiky sta-
rého Rakouska«, tak velice se zmýlili ve svých posudcích
ukrajinských snah a tužeb národních a pokládali je jako »Malo-
rusy« za součástku velikého národa ruského a že z těch pří-
čin v ukrajinské minulosti viděli málo sobě sympatického. Ano,
pocítovali jsme bolestně tu tichou, nás tak pokořující výčitku
českých politiků, domnívajících se, že jsme a žijeme z milosti
vlády rakouské. Skutečnost šesti porevolučních měsíců, v nichž
bez milosti Rakouska, Habsburků i Německa jsme a za svá
práva s úspěchem bojujeme, praví, že jsme sami svoji byli.
Rovněž není vina Ukrajinců v tom, že dle slov Horáckových
»doufali všichni Češi ve velikého baťušku gosudara* a v ruském
národě spatřovali svou naději a budoucnost« a že »v této svě-
tové válce viděli tuto naději řítiti se v hrob«. Avšak vítáme
upřímným srdcem tento obrat pro nás v české orientaci a mezi
jiným také i na tom podkladě zaznamenáváme, že i u Čechů
pro přátelské sblížení obou národů, nejen obou států, je už
hotový psychický základ.

Ale nechť by ho i nebylo, život sám přímo donutí oba národy
sblížit se spolu, neboť perspektivy takového sblí-

* Jak jinak psal ještě r. 1863 Palacký ve své »Odpovědi Bolesla-
vanu o polské otázce«: »Nikdy netanulo mi na mysli, že bych spásu
Slovanstva viděti měl v ruském caru. Já ji spatřoval odjakživa jen ve
Slovanstvu samém, v jeho vlohách a právech přirozených...« a dále:
»o kterémž (carství) vím, že v posledních stoletích stalo se jakýmsi
amalgámem vládních zásad mongolských i německých.«

žení a bratrské vzájemnosti zajišťují oběma národům neobyčejné výhody a užitky.

4. Hospodářský zájem průmyslového Československa.

Velice důležitým v té věci je skutek, že oba národy spolu se svými mladými státy na prvním kroku svého samostatného života státního nevystupují jako konkurenti, ba naopak přímo se navzájem doplňují. Scutěž — samozřejmé — je velmi nebezpečná a i ubíjející dobré, přátelské styky, ponouká obě strany při nejmenším býti neupřímnými, křivolačiti duše jen pro zisk, chytračiti a skorem býti vždy pohotovými k zápasům, k válce. To je mezi Ukrajinci a Čechy — naprosto vyloučeno.

Československo — je stát průmyslový.

»Průmyslově jsme státem (praví dr. Preiss v »Národních Listech« ze dne 2. března 1919) : vývozním v plném slova smyslu a odkázání tedy na vývoz zboží. Jen tak zaměstnáme a řádně uživíme své široké vrstvy lidové. K výrobě tovarů však potřebujeme suroviny, které musíme dovážeti z ciziny. Jsme tedy odkázání na styky s cizinou a závislí na důvěře její v nás. Tuto důvěru však nemohou ospravedlniti sebe hezčí řeči, nýbrž pouze fakta našeho vývoje a našeho konání.«

Kromě toho jsou si Češi úplně vědomi (viz »Otázku československé paroplavby na Dunaji« v »Národních Listech« ze dne 4. března 1919), že »jejich mladému státu, obklopenému se všech stran nepřátelskými zeměmi, se posud nedostávalo nejnutnějšího podkladu pro úspěšnou politiku vyživovací zásobením z trhu světového i pro každý další rozvoj obchodu a průmyslu.«

»Není radostný pohled na mapu naší mladé republiky — tesklivě uvažuje básník Machar ve svém feuilletonu »N. L.«

ze dne 23. března 1919. — Na severu Němci a Poláci; na západě — Němci; na jihu Němci a Maďaři; každý z těchto národů bude hledat v mezích našeho státu nějaké své Alsasko a Lotrinsko, každý bude čekat na příležitost, kdy možno vyrovnat s námi nějaké své »účty« — není divu, že by člověk chtěl nejraději tu zemi naši svázat do uzlíku a zanést někam na Pyrenejský poloostrov, jak si to přál kdys udělat Pašič se Srbskem.»

Věru. Kdokoliv pohlédne na mapu československého státu, naráz si uvědomí fakt, že Češi skutečně nemají žádného výhledu, vyvážeti výrobky svého průmyslu, ani do Německa, ani alespoň do německého Rakouska, ani též do Polsky. Nehledě na všelikeré psychické nálady, všechny tyto státy vyrábějí samy na vývoz, výrobků českého průmyslu však nejen nepotřebují, nýbrž jsou pro něj buď většími, nebo menšími konkurenty a proto si dojista svůj průmysl ještě i chrániti budou před českým.

Do jisté míry mohli by Češi vyvážeti, jako to bývalo, do Uher. Ale vzhledem k náladě v Maďarsku sotva možno je — alespoň v nejbližší budoucnosti — na to mysliti.

Ovšem že Dunaj se svými přítoky umožňuje dopravu zboží až k Černému moři, i to je pro Čechy věc nesporně velice důležitá. Po této vodní cestě dosáhnou Jihoslovanů, Rumunů a i celého pobřeží Černého moře... Hovoří se ještě o vodní cestě Labem, ano i Odrou a Vislou, avšak nepovšimnuli jsme si toho, že by vážní lidé těmto cestám přikládali příliš velkého významu. Tyto vodní cesty jsou toliko pro delší vzdálenosti.

Zůstává už jen jediná hranice československého státu, kterou jest spojena s Uherskou Rusí a s někdejší východní Haličí, t. j. s nynější Ukrajinou, však o vývoze svého zboží právě na Ukrajinu Češi teď ledvá-ledvá pustí leda-kdes slovo přes rty, a té hranice se ani nevzpomene. A přece, když vzpomeneme na trhovový odbyt výrobků českého průmyslu za nedávných ještě

rakouských dob, když se otážeme všech té věci znalých odborníků, kupců a továrníků, když se zeptáme české obchodní a živnostenské komory, tu oni všichni potvrdí, že nejbližším, nejjistějším, ba bezprostředním odbytným tržištěm byla především Halič, obzvláště Halič východní, takže i nyní samo se vtírá řešení otázky, kam jest Čechům pohlédnouti a řídití svůj vývoz. Zdálo by se nám, že Čechům, kteří nyní mohou úplně samostatně stanoviti směrnice své obchodní politiky, třeba je i dále především na toto tržiště obrátiti zřetel svůj tím více, že východní Halič, s níž československý stát, jak řečeno, bude bezprostředně sousediti, už není sama, ale spojena s takovým obrovským územím, jako je celá Ukrajina se svými neobyčejnými potřebami a bohatstvím.

Co se týče dovozu potravin do Čech, víme ze statistických prací, že před válkou potřebovaly Čechy 390.000 q sádla, 600.000 kusů vepřů, 20.000 kusů haličského skotu, 11 milionů hektolitrů mléka a 1 milion q pšenice nebo přiměřenou míru mouky. Z těchto statistických prací se dovídáme, že tyto potravinové produkty přicházely do Čech hlavně z Haliče, Uher, Bukoviny, a jen z nepatrné části z Chorvatska.

Taktéž i všelijaké Čechům potřebné suroviny dostávaly se jim převážně z Haliče a Bukoviny. Když nyní tato Halič už není sama Halič, ale ve spojení s Ukrajinou — celá Ukrajina, tu kde kdo těch věcí znalý ví, že Ukrajina samotná může úplně stačiti z jedné strany českému průmyslu, a z druhé strany pak uspokojiti všelikeré české potřeby v dovoze potravin a surovin, takže Čechům nebylo by třeba snad mysliti na jiná tržiště vývozu a dovozu.

Z této příčiny nemůžeme ani na chvilku pochybovati o tom, že orientace české národohospodářské politiky musí se sama sebou — když přijde patřičný čas — obrátiti především na Ukrajinu. Neboť je jasnější nad slunce, že tržiště vývozní v nej-

bližším sousedství a tržiště dovozní z nejbližšího sousedství je nejvýhodnější a nejužitečnější.

5. Hospodářský zájem zemědělské Ukrajiny.

Ukrajina pak je země převážně zemědělská, v níž 86.4% všeho obyvatelstva zabývá se výlučně zemědělstvím. Žádný evropský kraj, s výjimkou Moskevská, nemá tak velkého území orné půdy jako Ukrajina. Obsahuje 45 milionů ha, t. j. 53% celé své pozemnosti. Tu jenom Francie s 56% stojí výše; v Německu je jen 48.6%, v bývalém Rakousku bylo 36.8%, v Uhrách 43.1%. A tato ukrajinská půda je nesporně jedna z nejúrodnějších na celé zeměkouli. Více než tři čtvrtiny Ukrajiny je černá zem, a i půda severozápadní části Ukrajiny je také nejméně tak úrodná, jako nejlepší kraje Německa. Avšak zemědělství na Ukrajině nestojí na patřičné výši i třeba bude vynakládati mnoho práce — a to po šťastném rozřešení pozemkové reformy bude zajisté největší starostí vlády ukrajinské národní republiky, aby zemědělství na Ukrajině udělala tak výdatným, jak ono je v kulturních zemích.

I tu se otvírá nekonečné pole činnosti pro vládu Ukrajiny. Třeba bude připravovati velké množství všelikých strojů zemědělských, postarati se o velký počet odborných učitelů zemědělství, znalých ředitelů různých zemědělských podniků, všelikých řemeslníků, každý rok dbáti o dovoz dobrých semen, plemenného dobytka atd. atd. Neboť Ukrajina zaujímá asi 800.000 km² s více než 40 miliony obyvatelstva.

Doložme k tomu, že dobře uspořádati zemědělské záležitosti na Ukrajině, připravit tam všecko to, co je k tomu potřebné, to je práce na desítky desetiletí. To je vůbec práce, která se nikdy neskončí, vždy a vždycky se obnovuje, práce, která zabýváti bude tisíce tisíců hlav, miliony ruk, dávati bude dobrý

chléb všelikerým inženýrům a továrnám a dělníkům a řemeslníkům a kupcům, dávati bude jim všem kromě dobrého chleba ještě také i úplnou spokojenost se svou prací. Široké je zde pole činnosti obzvláště pro všechny průkopníky i kulturní vůdce; jim usměvavě kyne sláva a zvelebení národa.

Se zemědělstvím těsně svázán je t. ř. zemědělský průmysl, zabývající se zpracováním všelikých zemědělských surovin, jako mlýny, cukrovary, vinopalny, pivovary, melasovny, drožďárny, škrobárny, továrny na tabák, ovocná vína, marmelády a j.

Se zvětšující se pak vydatností zemědělskou a úzce s tím spojeným vzrůstem všeobecného blahobytu na Ukrajině vynořují se zase nové úkoly pro podnikavého národního ducha a pro ukrajinskou vládu. Stavba silnic, jichž na Ukrajině tak málo, železnic, zřízení ústředních elektráren všude v celé velké zemi, využitkování vodních sil, všeliké meliorace a j.

Avšak i nyní, jakmile ve světě už nastane mír, lid se uklidní a vrátí se k řádné práci, třeba bude co nejrychleji chystati výstavbu země, neboť neblahá válka měla za následek děsné, naprosto neslýchané a nevídané zpustošení země, která po celou válku byla bojištěm milionových armád. Tu pak bude pro stavební průmysl obrovské pole činnosti na léta, vymáhající na něm velkého vkladu rozumu, pracovních sil a kapitálu.

Nechme však zemědělství, zemědělský stav, nechme ukrajinský venkov s jeho nesčetnými a napořád většími potřebami, a obraťme svůj zřetel na celek toho velkého, doposud ještě úplně nevyvinutého území ukrajinského s jeho středisky vyšší kultury, s jeho městy. Znovu pak vidíme široké, jako step ukrajinská, pole dělnosti pro všecken průmysl. Svého vlastního průmyslu má Ukrajina příliš málo následkem neblahé národohospodářské politiky bývalého Ruska. Než si bude moci rozvinouti svůj vlastní průmysl — a to, jak známo, není věc lehká, Ukrajina bude nucena dlouho dovážeti z ciziny obrovské spousty zboží průmyslu tkaniářského, sukna, plátna a j.,

rovněž průmyslu usňářského, sklářského, kterých potřebuje v celých massách. Též i cizí nábytkový průmysl bude míti ještě dlouho svůj dobrý trh na Ukrajině. Palčivá věc pro Ukrajinu jest také, co nejlépe uspořádati své tiskařství, což jinak se nestane, než dovozem potřebných tiskacích strojů, písmen a všelikého tiskařského náradí z ciziny. Palčivá jest proto, neboť dlužno vědět, že i v nynějších těžkých, ačkoli válečných časech, ukrajinská vydavatelství mohou vykázati tolikerých vydání svých knih, že i nejkulturnější národy mohly by jim záviděti. Knížky však vydané v 100.000 výtiscích jsou na př. v Kyjevě do 6 týdnů rozprodány.

Jak vidíme, potřebovati bude Ukrajina ohromné massy průmyslového zboží i bude musiti dovážeti je z ciziny, z druhé strany zase kromě obilí, vepřů, skotu, vajec, sádla, všelikých tuků a jiných potravin vyvážeti bude ještě i veškeré suroviny pro průmyslovou výrobu, kterých má nesmírné bohatství (vlnu, len, konopí, dřevo, všeliké rudy, kovy a j.).

Pokud Ukrajina byla z jedné strany součástí Ruska a z druhé strany (Halič, Bukovina a Uherská Rus) součástí Rakousko-Uherska, dotud obě části ukájely své potřeby v rámci těch bývalých států. O západní Ukrajině bylo už řečeno, jaké těsné obchodní styky měla s nynějším československým státem. Východní pak Ukrajina doplňovala své zásoby tkaničářských výrobků dovozem z Moskevsku a nynější Polsky, stroje a jiné průmyslové zboží bylo tam dováženo z různých krajů, a po Černém moři z Francie, Anglie a též Ameriky. Ukrajina, jsouc nyní samostatným státem, bude míti samozřejmě svou vlastní vůli i v obchodních záležitostech a rozmyslí si, odkud bude nejvýhodněji, nejužitečněji a tak i nejlépe dovážeti, a rovněž kam vyvážeti své zboží.

Pokud československý stát byl součástí rakousko-uherské monarchie, byly cesty odbytu pro výrobky českého průmyslu

nejen urovnány, nýbrž celými pokoleními přímo vyšlapány. Je tomu sotva pět měsíců, co na rozvalinách této monarchie povstalo několik nových států, které přirozeně chtějí mít své přesně vyznačené hranice, a jakmile pak se zkonsolidují, musí hledati sobě nových cest, nových svazků, poněvadž staré se docela přetrhly.

Uprostřed událostí, zajímavých v posledních měsících nejen duše vlastenců, nýbrž i duši každého člověka, a nadto po takřka pětileté válce (která se vlastně ani dosud ještě neskončila), když všeliký neválečný průmysl přímo přišel v niveč, nebylo ještě kdy se zotaviti, nebylo času přesně nad tím se rozmysliti, co bude dále s vývozem průmyslových výrobků, kam mají se obrátiti oči. Možná, že ne jeden nevěřící Tomáš čeká, až mírová konference vyhlásí své řešení, vyznačí hranice, a možná, že někdo skládá na konferenci nebo ještě na něco jiného naděje.

Z těchto příčin řešení těch otázek nyní, už hned, nepovažuje se tak palčivým, neboť pro nedostatek surovin továrny nemohou ještě začít znova úplně svou činnost. Není tudíž divu, že v takových poměrech vynořují se možné, ba i leccaké nemožné plány. V Čechách zahovořili si i o svazu anebo federaci československo-polsko-rumunsko-jihoslovansko-řecké, o všelijakých koridorech a pod. Nyní se však o svazu s Polskem už ničeho neslyší, utichla také řeč o svazu s Rumunskem a Řeckem. Ovšem samozřejmě. Toť jsou jenom zbožná přání. Bezprostředního spojení s Jihoslovany není. A o obchodních stycích s Ukrajinou, kdyby ne toho, že se přimlouvali za ně Ukrajinci (P a n e j k o a S y d o r e n k o, viz »Národní Listy« ze dne 9. ledna 1919), dlouhý čas nebylo by ničeho slyšeti. Možná, že Češi nevěřili ještě tomu, že Ukrajina jest a bude. Ovšem hovořili politikové, kupci a továrníci však mlčeli. Až nyní se začíná o této záležitosti jednati vážně. Ve večerním vydání »Národních Listů« ze dne 8. března 1919 čteme toto oznámení: »Hospodářská jednota pro Slovanský východ konati bude svou ustavující valnou hromadu ve středu dne 12.

t. m. o 6. hod. večerní v místnosti Obchodní komory v Praze I. Na pořadu je mimo jiné zpráva p. Fr. Matouška, delegáta českého národohospodářského spolku na Rusi o přípravných pracích.« Nechť tedy i nadále Ukrajina se jmenuje v oznámení pouze »Slovanský východ«, a Kyjiv, odkud přišel p. Matoušek, ještě zamlčen: skutek zůstane skutkem. Obchodníci se rozhovořili o Ukrajině. To znamená: výpočty jsou správné a ukazují přímo na Ukrajinu. Čas je začít. Valná hromada se konala a Hospodářská jednota pro Slovanský východ počala svou činnost.* Upřímně vítáme tento krok a přejeme jednotě nejkrásnějšího úspěchu. Velké naděje klademe na její podnikavost.

Co se týče Ukrajiny, třebas byla by i pravda, že — teď už spojená se západní Ukrajinou — mohla by se zásobovati jednak z Moskevsku, jednak z Polska, a také ze západní Evropy, přece, jak jsme už zaznamenali, Ukrajinci Panejko a Sydorenko první poukázali na obapolný, t. j. i ukrajinský velký zájem a užitečnost dobrých a těsných obchodních styků s československým státem. Je to úplně srozumitelné. Je to také nejen upřímné přání Ukrajinců, ale jsou k tomu i vlastní důležité příčiny.

Styky nebo spojení s Moskevskem nedají jí nejmenších výhod ani užitku, a proto odmítají nyní Ukrajinci rozhodně myšlenku o federaci s Moskvou, která dosud víří v hlavách všech ruských stran (je pak samozřejmé, že taková federace poskytovala by jen Moskvě velkých výhod a užitků) a snad i někomu z Dohody. Velmi charakteristický v té příčině je skutek, že i ukrajinští bolševici odmítají tu federaci. Nemůže to pak býti v zájmu Ukrajiny, aby se federovala s churavým posud Moskevskem. Co bude jednou, o tom není příčiny už nyní jednati. Především musí Ukrajina na to dbáti, aby se sama jako samostatný stát upevnila a utvrdila. Přes to musí hledati pod-

* V době tisku našeho pojednání založil neobyčejně čilý p. Matoušek už tři odbočky své jednoty, a to v Brně, Olomouci a Č. Budějovicích, potkav se všude s největším pochopením této hospodářské věci slovanské.

pory ve zdravých státních organismech. Berouce v úvahu na Ukrajině panující i dávným historickým životem oprávněnou náladu, jde její orientace na západ, a ne na východ nebo půlnoc. Na západě je ochotna vejíti se svými sousedy v těsnější, a na dané užitečnější poměry i v nejužší svazek, nevylučujíc ani federaci.

S Polskou asi sotva. To je nyní též nemožné. Ovšem, co se dnes zdá nemožným, zítra může býti skutečností. I Polska má dost význačný průmysl a bude se ohlížeti po odbytu. Uvidíme, kam obrátí svůj zrak ve vlastním zájmu. Uvidíme, jak dále rozvíjeti se bude soužití těch obou národů, když oba dva budou míti své samostatné státy, a myslí se uklidní.

Zůstává tedy Ukrajině jenom československá republika. Tu navázala by Ukrajina jako celek k oněm těsným obchodním stykům, jaké již dříve slučovaly český průmysl i vůbec český obchod se západní Ukrajinou, t. j. s někdejší východní Haličí a Bukovinou.

Ze všeho tu řečeného vychází jasně jako na dlaní, že v dobře porozuměném zájmu obou národů, Ukrajinců i Čechoslováků, a obou jejich států leží, aby co nejrychleji uzavřeli jako sousedé především užitečnou, pro obě strany výhodnou obchodní smlouvu,* a dále si dobře rozmyslili, nemají-li se starati všemi silami, nehledíce na žádné překážky, o sblížení co nejtěsnější — třeba až do federace. Oběma národům třeba samým kovati svůj osud a neptati se, zdali se to někomu líbí, či ne.

6. Perspektivy úzkého spojení Československa a Ukrajiny.

Nejkrásnější perspektivy otvírají se oběma národům z úzkého, upřímného spojení. Především hmotné, národohospodářské.

* Mezitím byla (dle »N. L.« ze dne 26. dubna 1919) uzavřena kompenzační smlouva s Ukrajinou, která byla československou vládou ratifikována.

Český průmysl měl by plně zabezpečené pole neslýchaného rozšíření a rozkvětu. Maje zabezpečené obrovské zásoby všelikých potřebných surovin, mohl by se neobyčejně rozvíjeti, tak vzrůstí a zmohutněti, že Československo mohlo by se státi Belgií východní Evropy, a ještě by ani nestačilo pro ukrajinské tržiště. Kromě toho připadl by mu neledajaký, ale čestný úkol, přivést k životu nejrůznější průmyslové závody též i na samé Ukrajině. O úloze českého kapitálu už se ani nezmiňuji, neboť tato vyplývá sama ze sebe.

Pro ukrajinské zemědělství Československo není arcif tržištěm opravdu bez důležitosti, přece však nepadá už tak na váhu. Vážnější pro ukrajinské zemědělství byla by tato okolnost: třebaž Československo je krajem převážně průmyslovým, jeho zemědělství se všemi svými odvětvími je tak vyspělé, že dává mu to vůči Ukrajině neobyčejně významné a vábivé postavení. V bratrském slovanském Československu mohla by se Ukrajina lehko učit, jak postaviti své, z různých příčin dosud ještě dosti primitivní zemědělství na takovou výši, jako je české. Československo, nehledíc si jen svého vlastního prospěchu, mohlo by při tom splniti také i své více ideální, nezištné poslání, mělo by pak příležitost rozšířiti zemědělskou kulturu na širokých prostorách Ukrajiny, což samozřejmě bylo by této na prospěch. Kolik českých lidí z přebytku české inteligence mohlo by se při tom dobře zaměstnati, není třeba ani říkati. Ukazuje se, že by se oba státy navzájem doplňovaly, a z těsného jejich spojení plynuly by oběma jen výhody a užitky. Nejsme s to spatřiti jakýchkoliv stinných stránek takového spojení.

7. Pro Slovany a lidstvo.

Avšak je ještě i více ideálních zájmů obou národů, které přimlouvají se o takový svaz.

Hledíme docela střízlivě na slovanskou vzájemnost, neboť nikdo ze Slovanů nezakusil od t. ř. slovanské vzájemnosti tolik útrap jako Ukrajinci. Vždyť byli to »bratři« Slované, Velkorusi a Poláci, kteří po celé věky utlačovali Ukrajince. Přes nejstřízlivější však názor na tu věc neopouští nás víra, že na čistě reelní osnově možno by bylo uskutečniti mezi Slovany velkou ideu Šafaříka, Kollára, Palackého a Havlíčka z jedné strany, a Kostomarova, Kuliše a Ševčenka, nebo krátce — Cyrillo-Methodějského bratrství z druhé strany. Vždyť nyní v celém světě mluví se všeobecně tolik o svazu a bratrství národů. Proč by nemohly býti svaz a také opravdu bratrství Slovanů uskutečněny, proč by se neměl učiniti počátek v tom směru na jistém, bezpečném a trvalém podkladě? Jen třeba je, za základ takového svazu Slovanů položit nejen společné hospodářské zájmy, nýbrž i nejkrásnější všelidské ideály pravdy, spravedlnosti, nejlépe porozumění a vyvinuté demokracie a lásky. Na tom základě mohlo by u Slovanů vyrůst něco krásného a vznešeného pro celý svět a lidstvo, což mohli by vnést do všelidské klenotnice ideí.

8. Poslání Čechů.

Kdož pak mezi Slovany je k tomu povolán, dáti podnět k takovému svatému činu, aby místo zbankrotělého a docela o důvěru připraveného panslavismu v podobě panrusismu postavil všelidskými ideály proniknuté velké dílo, dal zdravý, ideový směr skutečně zdravé myšlence sbratření národů, byl tmelem, spojujícím slovanské národy ku p r a v é v z á j e m n o s t i a d o k o n a l é m u b r a t r s t v í ? Jsou to beze sporu především Češi. Jejich to duchovní vůdcové byli, kteří první vrhli kdysi tuto velkou myšlenku se skutečně ideovým jádrem do světa. Pohříchu na vykonání své vlastní idey Češi jako národ tehdy porobený neměli vlivu. Velkou ideu využítkovali jiní, vzali její

provedení do svých rukou a v jejich rukách zkřivila se ona ná-
zkázu Slovanstva a lidstva. Panrusismus stal se ospravedlněním
poroby národů, mezitím i slovanských »bratrů«, prázdným stra-
šidlem lidstva. Na místo idey lidského bratrství vyvěsil na svém
praporu imperialismus Ruska, zbožňování carismu a znásilňo-
vání duše ruským, mrtvým, policajtským pravoslavím. Panru-
sismus se všemi svými přírůstky stal se zabijákem i samotnému
Rusku. Zhroucené se svíjí ve strašných vnitřních bolestech. Nová
idea slovanského bratrství může je také uzdraviti a postaviti
na nohy. Češi, kteří se i sami nemálo prohřešili panrusismem,
jsou povinni škodu jím způsobenou napravit a myšlenkám
svých nejideovějších vůdců dáti skutečně ideový význam.

V osnově této veliké idey tkví bratrství a demokra-
cie. Češi nepotřebují snad si dělati násilí, aby posloužili té
idei, neboť celá jejich historie svědčí, že demokratismus a bratr-
ství zapustily hluboko své kořeny do jejich duší. Jen třeba je,
čistým srdcem a nepotměšilým, čistýma rukama začítí všechno
to zdravé, co bylo v zárodku samé idey, starostlivě chovati a
živými činy demokratického bratrství napsati toto heslo na
svém čistém praporu. Češi jsou zavázáni k tomu jednak z té
příčiny, že je to dávná idea jejich vlastních velkých vůdců du-
ševních.

Vzpomeňme, co pravil Palacký ve své řeči při zahájení prv-
ního slovanského sjezdu dne 2. června 1848 v Praze: »Jest to
cit s v o b o d y, cit b r a t r s k é l á s k y a svornosti, jenžto spo-
juje nás... Pravěcí Slované, byvše před zákonem všichni
s o b ě r o v n í, a n e b a ž i v š e n i k d y p o p a n o v á n í n a d
j i n ý m i n á r o d y, rozuměli tomuto dědictví od jakživa mno-
hem lépe, nežli mnozí za našeho věku chválení kmenové sou-
sedů našich, jež i podnes, tuším, ještě svobody bez panství
chápati a pojímati neumějí. Nuže, učtež se napotom od nás,
kterak r o v n o p r á v n o s t i n á r o d ů rozuměti a šetřiti se
má. Táž jest hlavní úloha sjezdu našeho, abychom upamatovali
pobouřený za dnů těchto svět na prostičkou, ale věkověkou

pravdu: »čeho sobě nechceš, jinému nečiň,« — božský to pramen všeho práva i vší spravedlnosti.« A dále uveďme, jak on rozuměl rovnoprávnosti národů ve svých myšlenkách o »Manifestu prvního sjezdu slovanského v Praze r. 1848«: »Neméně svatý nežli člověk ve svém přirozeném právu jest i národ, s úhrnkem duševních svých potřeb a prospěchů. Byť i dějepis přiřknul dokonalejší lidské vyvinutí některým národům před jinými, vždy přece ukazuje, že schopnost k vyvinování se těchto jiných národů nikoli není obmezena. Příroda neznajíc ani ušlechtilých, ani neušlechtilých národů sama v sobě, nepovolala nižádného z nich ku panování nad druhými, ani určila k tomu, aby sloužiti měl druhému za prostředek k jeho zvláštním účelům; stejné právo všech k nejušlechtlejší lidskosti jest zákon boží, jehožto žádný z nich bez trestu přestoupiti nesmí.«

Bezťak jsou Češi nyní prostě jediným slovanským, nejvíce spořádaným státem, takže jim bezesporně patří vůdcovství. Uskutečňovati pak tuto ideu třeba je tak, aby se nižádným způsobem neupadlo v dávné omyly, nehonilo za prázdnými a falešnými efekty a utopiemi, nýbrž postupovalo se střízlivě a rozumně krok za krokem a co nejvíce se dbalo o to, aby se sama idea v ničem nezvrhla.

Jdouce vstříc požadavkům nové doby, Češi už založili Společnost slovanské vzájemnosti, která dne 14. března 1919 konala svou první valnou hromadu. Nechť stane se tato společnost zárodkem nového, skutečně bratrského života mezi Slovany, nechť pracuje především v tom směru, aby snahy, cíle a poměry i ukrajinského národa byly národu českému a také i jiným národům slovanským v pravém světle vyličovány a pravdivě objasňovány, aby Češi měli možnost úplně poznati naši duši, naši kulturu a pak se naučili i nás si vážiti.

Postavivše si velký úkol před oči a chystajíce se ku střízlivému jeho vykonání, povinni jsou Češi především řešiti otázku, který z ostatních slovanských národů už nyní i svou národní

povahou a svou duší nejlépe vyhovuje tomuto žádoucímú ideálu, takže třeba by jej bylo první zjednatí si k tomu zamyšlenému velkému dílu.

Každý slovanských záležitostí znalý souhlasí jistě s námi, že především Ukrajinci a Bělorusové a také Jihoslované se naprosto hodí k tomu.

Ukrajinci jsou naskrz demokrati. Vždyť byli demokraty už tehdy, když ve světě všude panovaly feudální zásady, a v Anglii (za Cromwela) sotva se dělaly první kroky k budoucí demokratické ústavě. Duše ukrajinská dovede být až příliš demokratická, takže její projevy dělají někdy dojem i anarchistické nálady. Veleduch ukrajinského národa Taras Ševčenko poslouží svými tvorbami každému, kdokoliv by chtěl poznati duši ukrajinského národa, nejkrásnějším svědectvím o vylíčeném námi názoru. Ale i celá ukrajinská literatura potvrzuje to co nejúplněji.

Což se týče bratrství slovanského, tu znovu máme možnost odvolati se na zásady Cyrillo-Methodějského bratrství, abychom zdůraznili, že Ukrajinci už ode dávna a i dosud vyznávají takové upřímné bratrství. Stačí poukázati na uvedená už námi slova Ševčenkova v jeho »Poslání«, abychom vysvětlili, jaká byla v Ukrajině v r. 1845 nálada pro slovanskou myšlenku a jak se tato myšlenka tam ujala. Kromě toho je přece známo, že Ševčenko oslavil velkého Šafaříka těmito slovy:

Slavaž Tobi, Šafaryku,
Vo viky i viky,
Ščo zviv jesy v odno more
Slovjanskiji riky.

(t. j.: Slávat Tobě, Šafaříku, na věky a věky, že jsi svedl v jedno moře slovanské řeky), a že slovanské vzájemnosti rozuměl takto:

I brat s bratom obňaly sia
I prohovoryly
Slovo tychoji lubovy
Na viky i viky.

(t. j.: A bratr s bratrem se objali a promluvili slovo tiché lásky na věky a věky.) Věnoval také Šafaříkovi svou báseň »Jan Hus«.

Když porobení Ukrajinci vždy o to dbali, aby poznali duši bratrských národů slovanských, aby poznali všechny jejich snahy a úsilí, jejich kulturu, teď pak, octnuvše se na svobodě, dovedou skutkem dokázat, že bratrství v programu Cyrillo-Methodějského bratrstva nebylo a nebude nikdy pouhým prázdným slovem.

Když je tomu tak — tož třeba je oběma národům — Čechům a Ukrajincům — jen vztáhnouti upřímně bratrské ruce k sobě a zdravý zárodek velkého díla byl by rázem daný. To rovněž platí jednak o lužických Serbech, jinak o Bělorusích.

S Jihoslovany váže Čechy dávná přízeň, která se zvláště za války prohloubila a nesmírně sesílila. A že Ukrajincům jsou Jihoslované neobyčejně sympatičtí a svou duší jim velice blízcí a příbuzní a že i svou řečí jsou Ukrajincům blížší než komukoliv z ostatních Slovanů, toť je té věci nesmírně prospěšné. Vždyť ty tři skupiny mohly by už nyní tvořiti hlavní jádro svazu. Je pak samozřejmo, že nižádným způsobem Bulharů není možno z toho vyloučiti, neboť je známo, že ten národ také je naskrz demokratický.

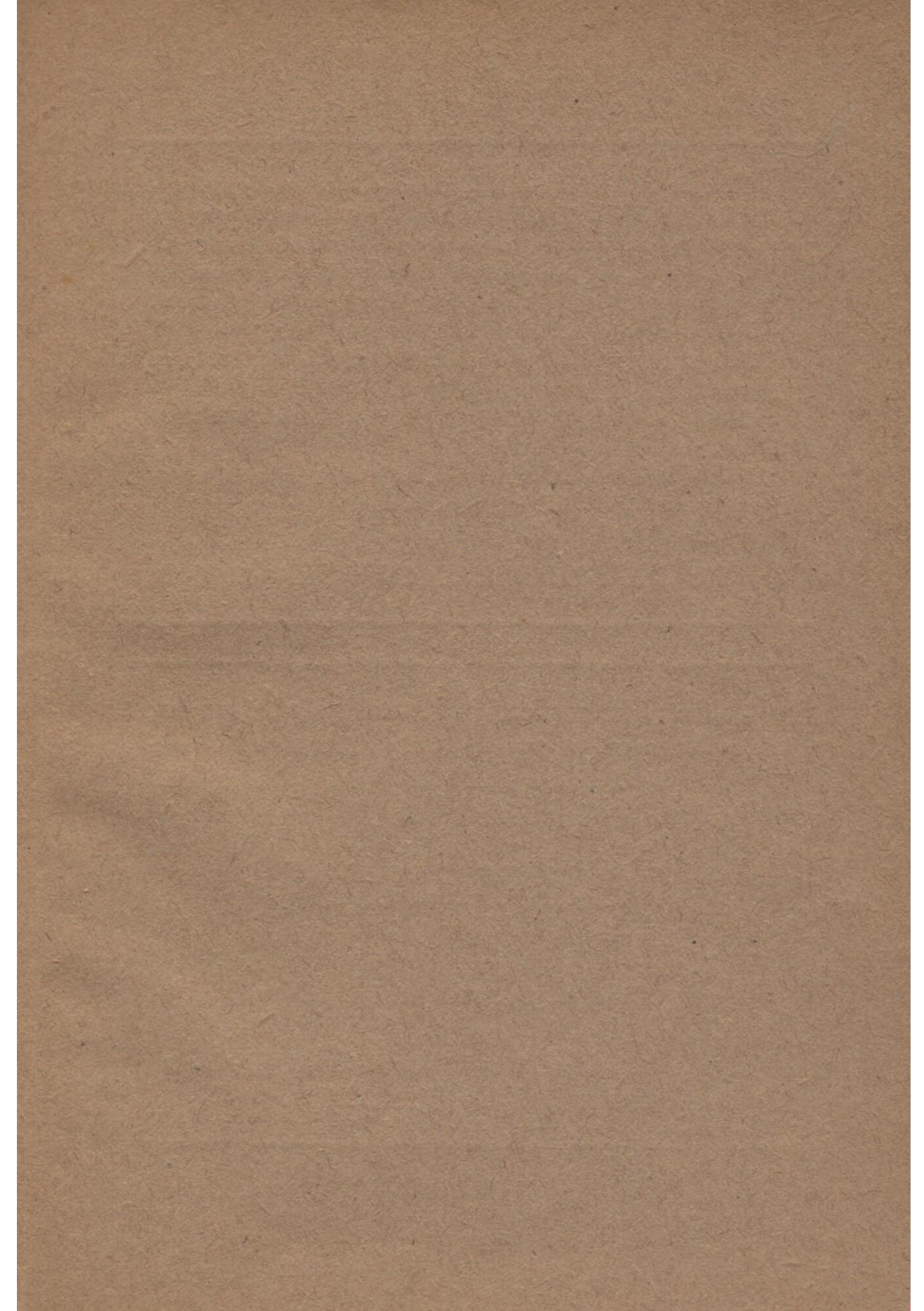
U všech uvedených slovanských národů je ještě jedno společné, což náramně jich sjednocuje. Byliť ze všech slovanských národů nejdéle porobení, poznali útrapy osudné poroby až bědno, poznali hoře rabství. A duše jejich, teď už svobodná, pne se nezadržitelně k svobodě — nejen pro sebe, ale i pro všechno lidstvo. Oj, nastal jejich velký čas! Oni, probivše se ke svobodě a jí oslnění, mrou, jen když veškerému lidstvu

zabezpečí volnost a pravdu a úplnou sociální spravedlnost. Uhnětené, nevyžité talenty těchto od přírody velice nadaných národů jsou schopny vyjevit se velkými činy ducha, zvláště najdou-li jedni u druhých podnět, povzbuzení a návod, naváže-li se u nich výměna jejich duševních hodnot. Jim dohromady by se podařilo získati i jiné dva velké národy slovanské, kteří dosud uměli (nebo nezapomněli) pamovati — v despotickém Rusku a aristokraticko-klerikálním Polsku, pro to, aby v nové době sjednocení všech národů sbratřili se na známých už zásadách s bratry, skutečnými bratry Slovany, a dále i s ostatními národy bývalého Ruska.

Ejhle, před našima očima zjevuje se v nové době, po krvavé válce světové, jako by na ospravedlnění, že ne nadarmo lila se krev milionů, nová, čarovná perspektiva ideového, ideálního, duševního sjednocení národů, jaká může se vynořiti především ze sbratření Čechoslováků s Ukrajinci, perspektiva, jež hodna jest i krvavého potu nejlepších synů obou těchto národů.

V PRAZE, dne 31. března 1919.

Ukrajinské vydavatelské družstvo „Čas“ v Kyjevě vydává ukrajinské knihy, brožury, plakáty, časopisy, obrazy, podobizny, pohlednice, informační a příruční sborníky.

Družstvo „Čas“ má ústřední velkosklad ukrajinských tiskopisů v Kyjevě, vlastní tiskárnu, vlastní knihkupectví v Kyjevě a na venkově.

Základní kapitál družstva „Čas“ obnáší 2.000.000 hřiven (korun).

Celkový obrát r. 1918 činil úhrnem kolem 50.000.000 hřiven.

Kolem družstva „Čas“ seskupeni jsou vynikající ukrajinští spisovatelé a národní pracovníci.

Správa družstva „Čas“ nalézá se

V KYJEVĚ, VOLODYMYRSKA 42.

Veškeré informace, kde které knihy, časopisy a publikace vůbec vydány byly anebo brzo tiskem vyjítí mají, nalezne každý, kdo se o to zajímá, v kritické bibliografické revui

»KNYHAR'«

(časopis ukrajinského písemnictví),

jenž přináší posudky o všech ukrajinských publikacích.

**Předplatné na r. 1919 v Kyjevě obnáší 48 hřiven.
Adresa redakce: KYJIV, T^{vo} „ČAS“.**